

El relator especial de l'ONU sobre l'extrema pobresa i drets humans ens avergonyeix

Dg, 2/08/2020 per Catalunya Religió

[L'opinió publicada](#)

El passat dia 7 de juliol es va presentar l'informe del Relator Especial sobre l'extrema pobresa i els drets humans que [va visitar Espanya](#) entre els dies 27 de gener i 7 de febrer d'enguany. El propòsit de la visita és informar al Consell de Drets Humans sobre la compatibilitat de les polítiques i programes relatius a l'extrema pobresa amb les obligacions d'Espanya en matèria de drets humans, així com oferir recomanacions constructives a l'actual govern i altres parts interessades.

És d'agrair una actuació d'aquesta envergadura i transcendència en temps complicats i difícils al conjunt de l'Estat espanyol, tot i ser abans de l'esclat de la pandèmia. La recuperació econòmica després de la crisi del 2008 no reflectia els resultats esperats pel que fa a la cohesió econòmica i social del territori i calia una crida a l'ordre com la que fa el document.

L'informe es presenta amb una introducció que situa de forma clara al lector. En aquesta es destaca que: "el país té una elevada taxa de desocupació, una situació de desocupació juvenil crònica, una crisi d'habitatge d'enormes proporcions, situacions de gran pobresa molt esteses, programes de protecció social molt insuficients, un sistema educatiu segregat i cada cop més anacrònic, polítiques fiscals que afavoreixen molt més a les classes acomodades que a les pobres i una arrelada mentalitat burocràtica en moltes parts de l'administració pública que valora més el formalisme que el benestar de les persones". I acaba: "prenent seriosament l'eliminació de la pobresa es facilitarà la mobilitat laboral, es generaran més ingressos tributaris per a fer front al deute, es millorarà l'eficiència de la despesa actual i es traçarà un rumb cap a un increment inclusiu".

Comentar l'informe sencer m'ocuparia un espai que no dispo. Reflecteix moltes

dades relacionades amb la realitat de la pobresa a Espanya, comenta els principals desafiaments en matèria de protecció social, educació, sanitat, habitatge, política tributaria, canvi climàtic, transparència i rendició de comptes de l'administració i finalment destaca algunes recomanacions que estan justificades durant tot el document. Però m'agradaria centrar-me en dos aspectes molt importants que, a més, ens diferencien significativament del conjunt de la UE, que són les polítiques socials i la gestió administrativa de les mateixes i el sistema tributari. En aquests moments de presa de decisions sobre els efectes econòmics i socials de la pandèmia cal tenir-los molt en compte perquè ens hi juguem molt.

El Relator comenta que hi ha gent que se sent abandonada i amb raó. La recuperació econòmica ha beneficiat majoritàriament a les grans empreses i a les persones més adinerades, mentre que molts dels serveis públics i les proteccions que van ser objecte de greus retallades després del 2008 no s'han restablert. Els índexs de desigualtats s'han disparat des de l'any 2010.

En opinió del Relator, els poders públics han fallat majoritàriament a les persones que viuen en la pobresa. Comenta que és més que evident que els drets socials i econòmics rara vegada es prenen seriosament, tot i que els nomenin freqüentment en els seus discursos. Fent al·lusió a l'informe *Economic surveys: Spain* del novembre del 2018 de l'OCDE afirma que el sistema de protecció social està trencat i hauria de contribuir de manera important a reduir la pobresa, però resulta extraordinàriament ineficaç ja que les famílies riques es beneficien més de les transferències monetàries que les pobres. El sistema està fragmentat, és impossible no perdre's en ell i les ajudes no arriben a les persones pobres que més les necessiten. La capacitat de les transferències monetàries existents per a reduir la pobresa se situa entre les més baixes de la UE.

Tanmateix, en al·lusió a un informe del FMI del 2016, demostra que els programes de protecció social aprovats per Espanya no compleixen plenament els seus objectius, la despesa és baixa, les quantitats proporcionades i la cobertura no permeten reduir la pobresa significativament, els obstacles burocràtics disminueixen el nombre de persones beneficiàries i els ajuts que es destinen als infants més vulnerables i a les llars de renda baixa són una minoria. Les mesures recents orientades a l'augment de prestacions socials a les famílies i del SMI, per exemple, són insuficients i per al Relator la inacció és la tònica general.

Tot i que es reconeix el gran dinamisme del tercer sector i la seva aportació, l'informe considera que l'Estat té obligacions directes de fer efectius els drets humans que no poden externalitzar-se i no pot abandonar les seves pròpies responsabilitats a un mosaic de grups d'entitats insuficientment dotades de recursos. Aquestes no poden substituir a l'Estat ni oferir l'atenció general i sistemàtica necessària per a afrontar globalment la pobresa i protegir a la població dels seus pitjors efectes.

Un problema molt important que destaca és l'excessiva burocratització del sistema d'atenció social, ja que considera que és una de les causes de l'exclusió, i els irraonables i impossibles requisits de documentació, perquè constitueixen obstacles que la reforcen.

L'informe aposta a favor d'un programa nacional de renda mínima ben dissenyat i suficientment finançat que podria contribuir en gran mesura a arreglar allò que està trencat, però caldria evitar una sèrie de deficiències clau com la portabilitat

d'una comunitat autònoma a una altra, la compatibilitat amb la realitat del mercat de treball, una quantitat suficient que tingui en compte el cost de la vida per a evitar que les persones beneficiàries visquin en la pobresa i un enfocament individualitzat i flexible de l'administració que redueixi al mínim els tràmits burocràtics, entre altres.

Tot plegat seria possible amb un augment de la despesa. Les desgravacions fiscals no poden substituir a la protecció social i l'ocupació per sí sola no pot traure de la pobresa. Cal una política tributària diferent.

Els ingressos tributaris actuals no són suficients per a fer efectius els drets socials i aconseguir un pressupost equilibrat. El sistema no és suficientment progressiu i el frau fiscal i l'elusió d'impostos podrien estar costant al país milers de milions cada any. Davant tanta evidència i els reptes que marca l'informe aquí és on arriba al moll de l'os. A Espanya, en percentatge del PIB, la part corresponent als impostos representa un 35,4%, mentre que a la zona euro representa un 41,7%, segons dades del 2018 (Itàlia un 42,1% i França en 48,5%). Per al Relator, a més de no recaptar els ingressos necessaris el sistema tributari no és suficientment progressiu i gairebé no permet aprofitar la capacitat dels impostos per a afrontar la desigualtat. Augmentar la progressivitat dels mateixos i incrementar els ingressos tributaris ens ajustaria a la norma de la UE. A més, és necessària una major transparència informativa sobre la recaptació dels diferents impostos, directes i indirectes, i de les aportacions dels diferents subjectes passius.

L'informe del Relator Especial de l'ONU ens avergonyeix a totes i tots, a uns per acció i a altres per inacció. Malgrat el canvi de context i de situació provocats per la pandèmia de la covid-19 aquest document ens ha de servir per entendre on estàvem, i el perquè, i orientar les decisions a prendre si volem una recuperació integral i inclusiva. Es tracta d'un toc d'atenció a totes les administracions públiques de l'Estat espanyol.

La ciutadania hem de prendre consciència de la situació i del perquè passen les coses. D'una banda, recomano la lectura de l'informe a tothom, no és complicada, per fer-nos una composició del fenomen de la pobresa, de la seva transcendència, de les causes de la seva cronicitat i per creure que és possible afrontar-la de manera efectiva. No podem conformar-nos amb la idea que no hi ha res a fer. En segon lloc, hem de demanar als nostres dirigents polítics que rectifiquin les seves decisions i gestionin la cosa pública de manera molt més eficient, el que vol dir actualitzar les polítiques aproximant-les més a la realitat i valorar la consecució dels seus objectius, i centrant-se en els veritables problemes de la ciutadania, sobretot de la població més pobra. Hem d'exigir un lideratge polític més transparent i que vagi al fons de les qüestions més transcendents però, com indica l'informe, també és necessària la nostra implicació en quant ciutadans, contribuents i actors polítics.

Fem d'aquest informe una actuació útil.

Rafael Allepuz Capdevila, professor d'Economia Aplicada de la UdL i Director de Càritas diocesana de Lleida